

فقه سیاسی همواره در متون فقهی حضور داشته است

حجت الاسلام سیدسجاد ایزدهی در همایش فلسفه فقه گفت: فقه سیاسی همواره در متون فقهی حضور داشته و البته امروزه به عنوان گرایشی تخصصی در کنار سایر گرایش های علمی در فقه، مورد عنایت خاص قرار می گیرد.

حجت الاسلام سیدسجاد ایزدهی در همایش فلسفه فقه گفت: فقه سیاسی همواره در متون فقهی حضور داشته و البته امروزه به عنوان گرایشی تخصصی در کنار سایر گرایش های علمی در فقه، مورد عنایت خاص قرار می گیرد.

به گزارش خبرگزاری مهر، همایش ملی فلسفه فقه با تأکید بر مباحث فقهی امام خمینی(ره) چهارشنبه شب گذشته با پیام کتبی حضرت آیت الله العظمی جعفر سبحانی، و سخنرانی آیت الله علی اکبر رشاد رئیس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، آیت الله ابوالقاسم علیدوست و حجت الاسلام والمسلمین سیدسجاد ایزدهی، حجت الاسلام و المسلمین ابوالقاسم مقیمی و آقای ابوالحسن حسینی در تالار اندیشه پژوهشگاه دفتر قم برگزار شد.

حجت الاسلام و المسلمین ابوالقاسم مقیمی حاجی ربییس پژوهشگاه دانشنامه نگاری دینی که با ارائه مقاله حقیقت حکم با تأکید بر دیدگاه امام خمینی(ره) در همایش حضور داشت گفت: فقهاء و اصولیان در مباحث فقهی و اصول فقه، مباحث فراوانی را درباره حکم شرعی مطرح کرده اند و به مناسبت های مختلف از آن یاد نموده و برای حل مسائل متعدد، به طرح مبانی خود در حکم و اقسام آن پرداخته اند.

حجت الاسلام مقیمی افزود: در این میان در بحث طلب و اراده؛ مقدمه واجب و تلازم میان ذی المقدمه و مقدمه آن؛ واجب مشروط قبل از تحقق شرط؛ اقتضاء امر به شیء از نهی از ضد آن؛ اجتماع امر و نهی و اجتماع حکم ظاهری و واقعی و چندین مسأله دیگر، مبانی و راه حل های مختلفی بیان شده و هر یک برای حل مشکله در آن مسأله؛ بر مطالب دیگران اشکال کرده و خود طریقی غیر از آنچه از دیگران بیان شده، ارائه کرده اند که با مراجعه و دقت، مشخص می شود این اختلاف اُنظار و راه حل ها، در موارد متعددی به مبنای آنها در حقیقت حکم شرعی برگشت می کند و اگر در هریک از مباحث مرتبط با حکم شناسی، مبنائی اتخاذ گردد، ثمره آن در مسائل مهم اصولی تأثیرگذار است.

حجت الاسلام مقیمی ادامه داد: اما متأسفانه به دلیل عدم طرح منسجم این مباحث و پراکندگی آن در میان مباحث دیگر، چنانکه باید، زوایای مختلف آن تبیین نشده است. از این رو برخی از اندیشمندان اصولی مانند شهید سید محمد باقر صدر(ره)، در طرح مباحث اصولی، قائل به محوریت حکم شده و سعی نمود بر اساس آن ساختار جدیدی برای علم اصول ارائه نماید. این امر مورد توجه سایر محققان قرار گرفته و بعد آن شاهد توجه بیشتر به مباحث مرتبط با حکم بوده ایم.

مقیمی با بیان اینکه حکم شناسی، علاوه بر بحث از حقیقت حکم و مبادی و آثار آن، مباحث مهمی دیگر را در بر دارد با ذکر یک مثال گفت: بحث از مخاطب احکام که آیا اشخاص هستند انحلالاً و یا عموم بدون انحلال؛ متعلق احکام که طبیعت است یا فرد؛ رابطه موضوع و حکم؛ و یا بحث از یکایک اقسام حکم از تکلیفی و وضعی؛ واقعی و ظاهری؛ مولوی و ارشادی؛ تأسیسی و امضائی و ...

مقیمی در پایان افزود: در این مقاله تنها به ذکر آراء مهم از اندیشمندان اصولی در حقیقت حکم پرداخته و آنها را از دیدگاه امام خمینی (ره) بررسی کرده و سعی می شود چند مبنای مهم و به ویژه مبنای ایشان در این باب، تبیین گردد.

همچنین در ادامه این همایش ملی آقای ابوالحسن حسینی دیگر ارائه دهنده مقاله که با موضوع مسأله خطا در اجتهاد در همایش شرکت داشت نیز با بیان این مطلب که یکی از مسایل بسیار مهم در فلسفه فقه مسأله خطا در اجتهاد است گفت: در این مقاله سه جهت این مسأله مورد بررسی قرار گرفته است: معیار صواب و خطا در مرحله ثبوت؛ معیار خطا و صواب در مرحله اثبات؛ حد پذیرفتنی بودن خطا.

وی افزود: در دو مسأله اول معیار نظری ارایه داده ایم؛ اما در مسأله سوم معیار نظری نیافته و به پیشنهاد یک راهکار عملی برای جلوگیری از سرریزی اختلافات نظری به حوزه های اجتماعی سیاسی بسنده خواهیم کرد.

وی با بیان اینکه مسأله درست در مبنای شیعه این است که معیار صواب و خطای اجتهادی در فقه چیست و حد خطای پذیرفتنی چیست گفت: معیار ثبوتی خطا و صواب اجتهادی، مطابقت رأی فقیه با حکم واقعی خداوند است. معیار صواب و خطای اجتهادی در مقام اثبات، حجت اقوی است.

ابوالحسن حسینی ادامه داد: برای حد پذیرفتنی بودن خطا معیاری مناسب یافت نشد. اما در هر صورت می توان روش هایی عملی طراحی کرد که مانع گسترش اختلافات نظری به حوزه های اجتماع و سیاست باشد و ولایت فقیه را محور اتحاد و انسجام عالمان شیعه قرار داد.

سخنران پایانی این همایش حجت الاسلام والمسلمین سیدسجاد ایزدهی مدیر گروه سیاست پژوهشگاه بود که با مقاله ای تحت عنوان ماهیت فقه سیاسی در همایش حضور داشت.

وی فقه سیاسی را به عنوان بخشی از مباحث فقه که هویت آن، مدیون تعامل دو عنصر فقه و سیاست است دانست و گفت: فقه سیاسی همواره در متون فقهی حضور داشته و البته امروزه به عنوان گرایشی تخصصی در کنار سایر گرایش های علمی در

فقه، مورد عنایت خاص قرار می گیرد.

وی افزود: فقه سیاسی که قبض و بسط مسائل آن تابع مقتضیات روز بوده و به تناسب اقتدار اجتماعی فقیهان، توسعه یافته است، در زمان گذشته به تناسب موقعیت و شرایط و به خاطر اموری چون: «محدود بودن جامعه شیعی، رسمیت نداشتن مذهب شیعه و فراگیر بودن اقتضای تقیه در برابر سلاطین جائر» از حجم مسائل و کیفیت اندکی برخوردار بود، در سایه نظام جمهوری اسلامی ایران، پیدایش حجم وسیعی از مسائل مستحدثه سیاسی، اقتدار اجتماعی سیاسی فقیهان، و توسعه فقه سیاسی از سطح بررسی امور فردی به گستره امور اجتماعی و حکومتی، از کیفیت و کمیت بسیاری برخوردار شده است.

دکتر ایزدهی در بخش دیگری از سخنان خود تصریح داشت: گرچه اموری چون: «اختلاف در معنای فقه سیاسی، اختلاف آن با فقه حکومتی، سطح انتظار از فقه سیاسی و حکومتی و گونه شناسی متفاوت در عرصه استنباط مسائل سیاسی» موجب ارائه گونه های متفاوتی از فقه سیاسی در قرائتهای فردی، اجتماعی و حکومتی شده است، لکن جدا از اقتضائات زمانه و ضرورت های پرداختن به فقه سیاسی فردی در زمان گذشته، آنچه می تواند هویت فقه سیاسی مطلوب در عصر حاضر را رقم بزند در گرو شاخص ها و ملاک هایی است که برای فقه سیاسی مطلوب وجود دارد که در این تحقیق مورد عنایت قرار می گیرد.